

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

професор К. В. Громошенко

« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь

26 Цивільна безпека

(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність (напрямок підготовки)

262 Правоохоронна діяльність

(шифр і назва спеціальності)

Назва освітньої програми

Правоохоронна діяльність

Факультет

Інститут права, економіки та міжнародних відносин

(назва факультету)

Ступінь вищої освіти

(освітньо-кваліфікаційний рівень) бакалавр

ОДЕСА

2021 рік

Робоча програма дисципліни **ФІЛОСОФІЯ** для студентів за напрямом підготовки (спеціальності) **262 Правоохоронна діяльність**.

Розробник: канд. філос. наук, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін **Крижановська Т.О.**

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри **мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін**

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Завідувач кафедри МЗГД

(Овчиннікова А.П.)

(підпис)

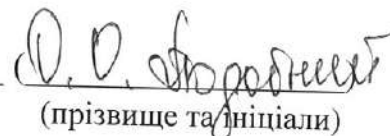
(прізвище та ініціали)

«30» серпня 2021 року

Гарант освітньої програми

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«31» 08 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<i>Нормативна</i>	
Змістових модулів – 1	Рік підготовки	
	1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - немає	Семестр	
	2-й	
Загальна кількість годин – 120	Лекції	
	16	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 6,5	Практичні	
	14	
	Лабораторні	
	-	
	Самостійна робота	
	60	
	Індивідуальні завдання: немає	
	Вид контролю: іспит	

2. Вимоги до результатів навчання та компетенції, які планується сформувати

Мета: спрямування студентів до оформлення власної світоглядної позиції та оволодіння методологією критичного мислення та творчої діяльності.

Очікувані програмні результати навчання з дисципліни

Знання:

1. Знати предмет філософії, її роль в розвитку людської культури, основні функції філософії, філософську термінологію в рамках вивченого матеріалу;
2. Зміст основних розділів філософії (онтології, гносеології, аксіології, соціальної філософії, філософської антропології, історії філософії);
3. Наукову, філософську та релігійну картину світу, їх фундаментальні поняття та принципи;
4. Різноманітність форм людського знання, співвідношення знання і віри, раціонального та ірраціонального в людській життєдіяльності, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві;
5. Основні етапи розвитку світової філософської думки, найважливіші школи та основні філософські вчення.

Розуміння:

6. Основних філософських проблем (буття, свідомість, пізнання, цінність, людина, суспільство, природа, практика, свобода) та специфіку їх трактування в різних філософських школах;
7. Взаємозв'язку та взаємовідношення духовного і тілесного, біологічного і соціального начала в людині, умов формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури;
8. Особливостей сучасної філософії, її плюралізм, основні способи осмислення епохи технічного розвитку та існування людини в природі.

Застосування знань (вміння):

9. Мислити на теоретичному рівні, володіти методами пізнання та творчої діяльності;
10. Творчо, критично осмислювати явища і процеси навколишньої дійсності, конструктивно і аргументовано відстоювати та захищати власні світоглядні переконання, життєву і громадянську позицію;
11. Практично застосовувати отримані знання для вирішення професійних завдань, розробки соціальних, економічних та інших проектів, організації відношень між людьми;
12. Вести діалог та полілог як засоби вирішення сучасних соціальних, етичних, екологічних та інших проблем.

Аналіз:

13. Упорядковувати набуті знання у вигляді есе з основних філософських проблем.

Оцінювання:

14. Аргументовано вибирати предметні області майбутніх досліджень.

У процесі реалізації програми дисципліни формуються наступні компетентності із передбачених стандартом вищої освіти 262 «Правоохоронна діяльність»:

А) Загальні

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
5. Здатність бути критичним і самокритичним.
6. Здатність працювати в команді.
7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
8. Уміння співвідносити філософське вирішення аксіологічних та гносеологічних проблем з потребами розбудови власного світогляду і організації власної діяльності.
9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
10. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
11. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
12. Прагнення до збереження навколишнього середовища

Б) Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

1. Здатність використовувати знання й практичні навички з філософії при вирішенні правових питань.
2. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
3. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
4. Здатність до критичного мислення щодо основних юридичних проблем, формування власної обґрунтованої позиції щодо проблематичних та неоднозначних тверджень у юридичній науці та практиці.
5. Уміння застосовувати загальнонаукову методологію при вирішенні професійних завдань.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу.

Зміст теми. Походження філософії. Історичні та соціально-культурні чинники виникнення філософії. Філософія як школа критичного і творчого мислення.

Предмет та специфіка філософського знання. Зміна погляду на предмет філософії в ході історії.

Співвідношення філософії, науки і релігії в їх історичному розвитку. Філософія і досвідне наукове знання. Наукова картина світу та релігійна картина світу. Філософія і релігія як форми духовного освоєння дійсності. Філософія і мистецтво.

Поняття світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Типи світогляду: міфологічний, буденний, релігійний, філософський, науковий, художньо-образний. Структура світогляду. Філософія і світогляд.

Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.

Зміст теми. Особливості східного та західного типів світосприйняття і світорозуміння.

Провідні ідеї і напрями стародавньої індійської думки. «Веди» як основні ведійські тексти. Ортодоксальні (міманса, веданта, йога) та неортодоксальні (джайнізм, буддизм, локаята) школи. Основні положення джайнізму і буддизму.

Канонічні джерела стародавньої китайської думки. Даосизм як вчення про загальний закон світу. Соціальна і моральна спрямованість конфуціанства.

Тема 3. Основні періоди розвитку західно-європейської філософії.

Зміст теми. Антична філософія. Космос як основна ідея античної філософії. Основні періоди античної філософії (натурфілософський, класичний, елліністичний). Основні представники і школи (Фалес, Піфагор, Сократ, софісти, Платон, Арістотель, неоплатоніки). Антропосоціальний поворот в античній філософії.

Філософія Середньовіччя. Бог як основна ідея середньовічної західної філософії. Основні періоди (патристика, схоластика, містика). Основні представники (Августин Блаженний, Фома Аквінський). Проблема співвідношення розуму і віри.

Філософія Відродження та її гуманістичне спрямування. Основні напрямки (гуманізм, пантеїзм, натурфілософія). Основні представники (М. Коперник, Дж. Бруно, Г. Галілей, Леонардо да Вінчі, П. Мірандолла, Н. Макіавелі.).

Філософія Нового часу і формування механістичного погляду на світ. Раціоналізм, емпіризм та сенсуалізм. Р. Декарт та Ф. Бекон як засновники новоевропейського погляду на світ. Договірна теорія суспільства (Т. Гоббс, Дж. Локк). Філософія Просвітництва та її основні ідеї. Німецька класична філософія, її основна проблематика та основні представники (І. Кант та Г. Гегель).

Некласична філософія XIX ст. Іраціоналізм та волонтаризм. Основні представники (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше).

Філософія XX – початку XXI ст. ст. Різноманітність напрямів та філософських шкіл. Основні ідеї та представники філософської антропології, екзистенціалізму, прагматизму. Поняття модерну і постмодерну.

Тема 4. Філософська думка в Україні

Зміст теми. Загальні особливості української філософії.

Доба Середньовіччя. Зачатки філософії в культурі Київської Русі.

Доба Відродження. Гуманістичні та реформаційні ідеї. Поява професійної філософії. Ю. Дрогобич. П. Русин. С. Оріховський.

Українська філософія Нового часу. Характеристика барокового світогляду. Філософська думка у Києво-Могилянській академії: І. Гізель, С. Яворський, Г. Кониський, Т. Прокопович, Г. Щербацький.

Г. Сковорода як родоначальник української філософської думки.

Розвиток української філософської думки у XIX-XX ст. Вплив німецького Просвітництва та Романтизму. Філософські ідеї Л. Українки, М. Гоголя, П. Куліша.

Кордоцентризм філософії П. Юркевича. Філософія мови О. Потебні.

Основні соціальні ідеї українських мислителів. І. Франко, М. Драгоманов. Антропокосмізм В. Вернадського.

Тема 5. Основні розділи філософського знання.

Зміст теми. Структура філософського знання.

Онтологія. Буття як центральна категорія онтології. Філософські моделі буття: монізм, дуалізм, плюралізм. Детермінізм та індетермінізм. Хаос і порядок. Простір і час. Буття і свідомість.

Гносеологія. Пізнання як предмет філософського аналізу. Проблема пізнаваності світу (гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм). Поняття «суб'єкт» і «об'єкт» пізнання. Поняття методу. Загальнонаукові і специфічні методи пізнання. Чуттєве та раціональне в пізнанні. Емпіричні та теоретичні методи пізнання. Проблема істини в пізнанні. Істина і правда. Пізнання і практика.

Аксіологія як філософське вчення про цінності. Особливості ціннісного відношення до дійсності. Ціннісне судження та пізнавальне судження. Проблема ієрархії цінностей. Особливості духовних цінностей. Моральні цінності. Індивідуальні та суспільні цінності. Функції цінностей в суспільстві. Роль цінностей в соціалізації особистості. Цінності і цілі.

Етика як філософська наука. Добро і зло. Мораль як соціальний феномен. Об'єктивні і суб'єктивні категорії моральної свідомості (справедливість, відповідальність, гідність, щастя). Моральні виміри спілкування. Толерантність. Повага. Співчуття.

Тема 6. Людина як центр філософського знання.

Зміст теми. Специфіка і актуальність проблеми людини в філософії. Генезис проблеми людини в історії західної філософії.

Поняття антропогенезу. Філософський зміст проблеми походження людини.

Співвідношення понять «людина» – «індивід» – «особа» – «особистість» – «індивідуальність». Співвідношення в людині природного, соціального, персонального та трансцендентного. Вихідні цінності людського буття.

Людська природа і культура. Мова: спілкування, діалог, комунікація. Свобода, творчість, активність як людські феномени. Основні концепції свободи. Свобода та відповідальність.

Становлення і розвиток філософської антропології у XX столітті. Сучасні концепції людини.

Тема 7. Філософський аналіз суспільства.

Зміст теми. Предмет соціальної філософії. Соціальна філософія та інші науки про суспільство. Специфіка філософського пізнання соціального.

Суспільство і людина. Соціальний індивідуалізм та соціальний холізм. Основні концепції суспільства в сучасній філософії (інформаційне суспільство, суспільство ризику, комунікативна теорія суспільства).

Проблема суспільного прогресу. Соціальні інститути. Мораль і право. Функції права і функції моралі в суспільстві.

Суспільство і природа. Концепції співвідношень суспільства і природи (натуралістична, соціологізаторська, есхатологічна, екзистенційна). Потреби суспільства і можливості природи. Природа як соціальна цінність. Проблеми екології.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Модуль 1														
Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу	13	2	3	-	-	6								
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу	13	2	2	-	-	8								
Тема 3. Основні періоди розвитку західно-європейської філософії.	11	2	-	-	-	11								
Тема 4. Філософська думка в Україні	13	3	2	-	-	9								
Тема 5. Основні розділи філософського знання	12	2	3	-	-	10								
Тема 6. Людина та її світогляд	13	2	2	-	-	10								
Тема 7. Філософський аналіз суспільства	15	3	2	-	-	6								
Разом за модулем 1	90	16	14	-	-	60								
Усього годин	90	16	14	-	-	60								
Модуль 2														
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-								
Усього годин	90	16	14	-	-	60								

5. Теми семінарських занять

№№ тем і семінарів	Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Семінар 1.	Що таке філософія?	2
Тема 2. Семінар 2.	Філософія Стародавньої Індії. Будизм.	2
Тема 4. Семінар 7	Філософія Г.Сковороди.	2
Тема 5. Семінар 9.	Справедливість як етична категорія і соціальна проблема.	2
Тема 6. Семінар 10.	Людина в сучасному світі. Ессе, доповіді студентів.	2
Тема 8. Семінар 12.	Суспільство і природа.	2
	Разом	12

6. Теми практичних занять Немає

7. Теми лабораторних занять немає

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1.	Предмет та специфіка філософського знання. Зміна погляду на предмет філософії в ході історії. Філософія як школа критичного і творчого мислення.	6
2.	Провідні ідеї і напрями стародавньої індійської думки. «Упанішади» як основні ведійські тексти. Ортодоксальні (міманса, веданта, йога) та неортодоксальні (джайнізм, буддизм, локаята) школи. Основні положення джайнізму. Канонічні джерела стародавньої китайської думки.	7
3.	Натурфілософський період античної філософії: Фалес і мілетська школа, Піфагор, Геракліт, Парменід та елейська школа, Демокріт. Еліністичний період античної філософії: Епікур, стоїки, скептики. Патрістичний період середньовічної європейської філософії. Гуманістичні вчення доби європейського Відродження. Складення розширеної таблиці періодизації європейської філософії.	10
4.	Українська філософська думка періодів Київської Русі: «Слово про Закон і Благодать» Іларіона, «Шестиденъ» Іоанна, «Повчання» Володимира Мономаха. Розвиток філософської думки на українських землях в добу Відродження (Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський). Розвиток професійної філософії у Києво-Могилянській академії.	9
5.	Простір і час як філософські категорії. Основні концепції простору і часу. Свідомість і буття. Свідомість і мова. Структура і функції свідомості.	10
6.	Співвідношення понять Людина – індивід – індивідуальність – особистість. Співвідношення в людині природного, соціального, персонального та трансцендентного. Вихідні цінності людського буття.	9
7.	Поняття суспільства в філософії та інших науках про суспільство. Сучасні концепції суспільства: інформаційне суспільство, суспільство ризику, комунікативна теорія суспільства, суспільство як соціальна система. Людина і суспільство.	9
	Разом	88

9. Індивідуальні завдання

Теми рефератів і презентацій:

1. Роль світогляду в житті людини.
2. Соціальна функція філософії.
3. Філософія Стародавньої Індії: ведичний період.
4. Основні ідеї конфуціанства.
5. Роль софістів в розвитку античної філософії та культури.
6. Політичне вчення Аристотеля.
7. Вплив античної філософії на подальший розвиток європейської філософії.
8. Етапи розвитку схоластичного вчення у Середньовіччі.
9. Гуманістичний зміст філософії Піко делла Мірандоли.
10. Роль філософії ренесансу у формуванні європейської науки.
11. Станіслав Оріховський-Роксолан як представник української гуманістичної думки.
12. Григорій Сковорода – «український Сократ».
13. Соціальне вчення Н. Макіавелі.
14. Соціальне вчення Ш. Монтеск'є.
15. Вчення Б. Паскаля про людину.
16. Філософія історії Г. Гегеля.
17. Антропологічний принцип філософії Л. Фейербаха.
18. Соціально-філософські ідеї І. Франка.
19. Леся Українка як представниця українського романтизму.
20. Філософія ноосфери В. Вернадського.
21. Персоналізм як напрямок філософії ХХ ст.
22. Значення проблеми буття для філософії.
23. Співвідношення свідомості і самосвідомості.
24. Роль художньо-образного пізнання світу.
25. Співвідношення істини і правди.
26. Діяльність як основоположна характеристика людини.
27. Історія формування поняття «особистість».
28. Соціальна концепція «трьох хвиль» Е. Тоффлера.
29. Концепція індивідуалізованого суспільства З. Баумана.
30. Концепція «суспільства ризику» У. Бека.

10. Методи контролю

Форми вимірювання результатів навчання

Результат навчання*	Вимірювання кожного результату навчання
Визначати предмет філософії, її роль в розвитку людської культури, основні функції філософії, філософську термінологію в рамках вивченого матеріалу.	Усне опитування, оцінювання самостійних творчих робіт за темою «Філософія – це вміння дивуватись» (самостійна робота № 1).
Знати основні етапи розвитку світової філософської думки, найважливіші школи та основні філософські вчення.	Оцінювання самостійного складання таблиці періодизації філософської думки (самостійна робота № 2), реферативні роботи за темами №№ 3 і 4.
Вміти складати бібліографічний опис, анотації та застосовувати набуті знання при підготовці й захисті рефератів, тез, статей на філософську та загальнотеоретичну тематику.	Оцінювання бібліографічних описів, анотацій і рефератів (самостійна робота № 5, 6).
Розуміти взаємозв'язок та взаємовідношення духовного і тілесного, біологічного і соціального начала в людині, умов формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури.	Усне опитування, співбесіда, оцінювання відповідей (семінарське заняття № 8, 9)
Упорядковувати набуті знання у вигляді есе.	Оцінювання есе
Творчо, критично осмислювати явища і процеси навколишньої дійсності, конструктивно і аргументовано відстоювати та захищати власні світоглядні переконання, життєву і громадянську позицію.	Оцінювання есе і аргументованості вибору
Вести діалог та полілог як засоби вирішення сучасних соціальних, етичних, екологічних та інших проблем.	Оцінювання вміння вести групові полілоги на семінарських заняттях (теми №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

* 5-8 на одну дисципліну

1. Розподіл балів, які отримують студенти

Підготовка та участь у семінарах							Самостійна робота							Іспит	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
Мінімальний бал														18	60
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
Максимальний бал														30	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

- Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. – Київ: ГЕНЕЗА, 1993. – 255 с.
- Антологія мирової філософії: [в 4 т.] / [ред.-сост. В. В.Соколов]. – М. : Мысль, 1969. – (Серія «Философское наследие»). Т.1. Ч.1. – 1969. – 576 с.
- Головко Б.А. Філософська антропологія: Навчальний посібник. – К: ІЗМН, 1997. – 240 с.
- Горський В.С. Історія української філософії: Навчальний посібник. – Київ: Наукова думка. – 1997. – 286 с.
- Івакін О.А. Філософія: Навчальний посібник. – Одеса: Юридична література, 2004. – 280 с.
- Історія української філософії: Підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 624 с. (Альма-матер).
- Канке В.А. Філософія. Исторический и систематический курс: Учебник для вузов. Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Лога. – 376 с.
- Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с. (Альма-матер).
- Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 4-те видання, стереотипне. – Львів: «Новий світ – 2000», 2006. – 506 с.
- Присухін С.І. Філософія: Навчальний посібник. – У 2 ч. – Ч.І. Історія світової та української філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. – К.: КНЕУ, 2006. – 208 с.
- Присухін С.І. Філософія: Навчальний посібник. – У 2 ч. – Ч.ІІ. Система філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. – К.: КНЕУ, 2006. – 168 с.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 592 с. (Альма-матер).
- Скирбекк Г. Гилье Н. История философии: учебн. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М., 2000.
- Філософія: Навчальний посібник. За ред. І.Ф.Надольного. – Київ: Вікар, 2002. – 584 с.
- Філософський енциклопедичний словник [укладач В.І. Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

16. Чунаева А. А., Мысык И. Г. Философия в кратком изложении / А. А. Чунаева, И. Г. Мысык ; изд. 6-е, испр. и доп. – Одеса : Феникс, 2009. – 332 с.
17. Філософія: Підручник / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
18. Философия: учебник для высших учебных заведений [отв. редактор В.П.Кохановский]. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 576 с.
19. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навчальний посібник / В.Г.Табачковський, М.О.Булатов, Н.В.Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
20. Філософський словник соціальних термінів [упорядники В.П.Андрущенко, М.І.Бойченко, М.І.Михальченко]. – Х: Корвін, 2002. – 672 с.
21. Філософський енциклопедичний словник [укладач В.І. Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
22. Философский энциклопедический словарь [сост. Е.Ф.Губский, Г.В.Кораблева, В.А.Лутченко. – М.:ИНФРА-М, 1998. – 576 с.
23. Хамитов Н., Крылова С. Философский словарь. Человек и мир. – К: КНТ, Центр учебной литературы, 2006. – 308 с.
24. Хрестоматія по філософії. Учебное пособие. Издание 2-е, перераб. и доп. [составители: Алексеев П.В., Панин А.В.]. – М.: ПБОЮЛ Грачев С.М., 2000. – 576 с.
25. Черній А.М. Філософія: навчальний посібник для самостійної роботи студента / А.М.Черній. – К.: Академвидав, 2011. – 392 с. (Серія «САМ!»).
26. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии: Учебное пособие для филос. факультетов и отделений университетов. – М.: Высшая школа, 1981. – 374 с.

Додаткова

1. Августин. Сповідь / Святий Августин; [пер. з лат. Ю.Мушака]. – К.: Основи, 2008. – 319 с.
2. Арістотель. Нікомахова етика / Арістотель; [пер. з давньогр. В.Ставнюка]. – К.: Аквілон-Плюс, 2002. – 480 с.
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Даниэль Белл [пер. с англ. В. Л. Иноземцева]. – М. : Academia, 2004. – 948 с.
4. Бердяев Н. Я и мир объектов / Н. А. Бердяев. Философия свободного духа. – М. : Республика, 1994. – 480 с.
5. Бэкон Ф. Новый Органон // Ф. Бэкон. Сочинения: в 2 тт. – М., 1972. – Т. 2.
6. Быстрицкий Е.К. Феномен личности: мировоззрение, культура, бытие / Евгений Быстрицкий. – К.: Наукова думка, 1991. – 200 с.
7. Гоббс Т. Левіафан / Томас Гоббс; [пер. з англ. Р.Димерця та ін.] – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
8. Грушевский М. Очерк истории украинского народа. – К., 1991.
9. Грушевський М. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця IV ст.. – К., 1991.
10. Декарт Р. Первоначала философии / Рене Декарт. Сочинения в 2-х т.; [пер. с лат. С.Я.Шейнман-Топштейн]. – М.: Мысль. – 1989. – (Серия «Философское наследие»; Т.106). – Т.1. – 1989. – С. 297 – 422.
11. Джеймс У. Введение в философию / Рассел Б. Проблемы философии [пер. с англ. Л. Е. Переяславцевой / Общ. ред., послесл. и примеч. А. Ф. Грязнова]. — М. : Республика, 2000. — 315 с. — (Серия «Философская пропедевтика»).
12. Ивин А. А. Ценности и целевое обоснование / Мысль и искусство аргументации. – М., 2003, С. 43–57
13. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане / Иммануил Кант. Сочинения в шести томах; [пер. с нем. Б. А. Фохта; под общ. ред. В. Ф. Асмуса, А. В. Гульги, Т. И. Ойзермана]. – М. : Мысль. – (Серия «Философское наследие»). Т.6. [ред. 6-го т. Т. И. Ойзерман]. – 1966. – С. 5–23.
14. Кастельс, М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс; [пер. с англ. Б.Э.Верпаховского и др.]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.

15. Конт О. Дух позитивной философии. Слово о положительном мышлении / Огюст Конт [перевод с французского И. А. Шапиро]. — Ростов н/Д : Феникс, 2003. — 256 с. — (Серия «Выдающиеся мыслители»).
16. Лейбниц Г.В. Монадология / Готфрид Вильгельм Лейбниц. Сочинения в 4-х т. — М.: Мысль. — (Серия «Философское наследие»; Т.84).- Т.1. [пер. с фр. Е.Н.Боброва, ред. тома В.В.Соколов]. — 1982. — С. 413 — 429.
17. Лой А.Н. Социально-историческое содержание категорий «Время» и «Пространство» / Анатолий Николаевич Лой. — К.: Наукова думка, 1978. — 135 с.
18. Локк Д. Два трактата про врядування / Джон Локк; [пер. з англ. О. Тереха, Р.Димерця]. — К.: Основи, 2001. — 265 с.
19. Макиавелли Н. Государь / Николо Макиавелли. Сочинения. — М. : ЗАО ЭКСМО-Пресс; Харьков : Фолио, 2001. — 656 с. — (Серия "Антология мысли").
20. Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию. М. К. Мамардашвили. — Москва : Прогресс, 1990. — 368 с.
21. Монтескье Ш. Л. О Духе законов / Шарль Луи Монтескье. Избранные произведения; [пер. с фр.; ред. И. Щербина]. — М. : Гос. изд-во полит. лит-ры, 1955. — С. 159–733.
22. Ніцше Ф. Так казав Заратустра / Фридрих Ніцше. Жадання влади; [пер. з нім. А.Онишка, П.Тарашука]. — К.: Основи, 2003. — С. 7 — 342.
23. Ортега и Гассет Х. Что такое философия. — М., 1991.
24. Платон. держава / Платон; [пер. з давньогр. Д.Коваль]. — 2-е вид. — К.: Основи, 2005. — 335с.
25. Попович М.В. Григорій Сковорода: філософія свободи / М. В. Попович. — К.: Майстерня Білецьких, 2007. — 256 с.
26. Проблема ценности в философии [под ред. А. Г. Харчева, Т. Н. Горнштейн, М. А. Кисселя, В. П. Тугаринова]. — М. : Наука, 1966.—262 с.
27. Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий; [пер. с лат.; вступит. ст., сост., подгот. текста В.В. Сапова]. — М.: Республика, 1995. — 463 с. — (Серия «Библиотека этической мысли»).
28. Русо Ж.-Ж. Об общественном договоре // Антология мировой философии. — М., 1970. — Т.2.
29. Сковорода Г. Повне зібрання творів; [пер. із староукр. В.Шевчука]. У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т.1. — С.151 — 188.
30. Тейяр де Шарден. Феномен человека. — М., 1991.
31. Франко І. Мислі о еволюції в історії людскості / І. Франко. Твори. — К., 1956. — Т. 19.
32. Франко І. Що таке поступ? / І. Франко Твори. — К., 1956. — Т. 19.
33. Фромм Э. Бегство от свободы. — М., 1990.
34. Чанышев А. Н. Курс лекций по древней философии : учебное пособие / А. Н. Чанышев. — М. : Высшая школа, 1981. — 361 с.
35. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей [пер. с нем. А. В. Денежкина] // Макс Шелер. Избранные произведения. — М. : Наука, 1994. — 374 с.
36. Юркевич П. Философские произведения / Памфил Данилович Юркевич. — М.: Правда, 1990. — 670 с. (Из истории отечественной философской мысли).
37. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. — М., 1991.

14. Інформаційні ресурси

1. Антология философии Средних веков и эпохи Возрождения [Электронный ресурс] ; [сост. С. В. Перевезенцев]. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. — 448. — (Мировая философия). — Режим доступа: http://lib.ru/FILOSOF/SBORNIKI/filosofia_meed.txt
2. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну [Электронный ресурс]. — М. : Прогресс-Традиция, 2000. Режим доступа: <http://www.univer.omsk.su/omsk/socestuds/ubek/intro.html>
3. Бубер М. Проблема человека [Электронный ресурс] / Мартин Бубер. Я и Ты. — Режим доступа: <http://altrea.narod.ru/buber/>
4. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В.И. Вернадский [ред. колл. А. Л. Яншин, С. Р. Микулинский, И. И. Мочалов; сост. М. С. Бастракова и др.]. — М. : Наука, 1988. — 520 с.

5. Введение в философию : учеб. пособие для вузов [авт. колл. : Фролов И. Т. и др.] ; [Электронный ресурс]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Республика, 2003. – 623 с. – Режим доступа : <http://philosophy.mipt.ru/textbooks/frolovintro/>
6. Гусейнов А. А. Что такое человек? [Электронный ресурс] / Фроловские чтения. Москва, ноябрь 2003. – Режим доступа : <http://guseinov.ru/conf/chelov.html>
7. Джемс У. Что такое прагматизм? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://khazarzar.skeptik.net/books/james01.htm>
8. Исторические типы рациональности [Электронный ресурс] ; [монография] / отв. ред. В. А. Лекторский. – в 2-х тт. Т.1. – М.: ИФРАН, 1995. - 350 с. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/ist_tip/index.php
9. Канке В. Философия : учебное пособие [для студентов выс-ших и средних специальных учебных заведений] ; [Электронный ресурс]. – М. : Логос, 2001.— 272 с. – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/kanke_philosophy.htm
10. Касавин И. Познание [Электронный ресурс] // Новая философская энциклопедия. – Сайт Института Российской академии наук. – Режим доступа : <http://iph.ras.ru/elib/2352.html>
11. Конфуций. Лунь Юй [Электронный ресурс] / Конфуций; [пер с кит. Л. С. Переломова]. – М. : Восточная литература, 2001. – Режим доступа: <http://lib.aldebaran.ru>
12. Матвеев П.Е. Моральные ценности [Монография] ; [Электронный ресурс] / П. Е. Матвеев. – Владимир, 2004. – 190 с. – Режим доступа : <http://matvei5.narod.ru/Ethics/Moral.Value.pdf>
13. Нерсисянц В. С. Сократ [Электронный ресурс]. – М. : Наука, 1977. – 151 с. – (серия «Научные биографии»). – Режим доступа : <http://www.sno.pro1.ru/lib/nersesyanz/9.htm>
14. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні [Електронний ресурс]; Курс лекцій: Навч. посіб. – К.: Вища школа.: Т-во «Знання», КЦЩ. – 1999, - 543 с. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/00000000/filosofiya/istoriya_filosofskoyi_dumki_v_ukrayini_-_ogorodnik_iv
15. Огурцов А. Практика [Электронный ресурс] // Новая философская энциклопедия. – Сайт Института Российской академии наук. – Режим доступа : <http://iph.ras.ru/elib/2405.html>
16. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? [Электронный ресурс] / Хоце Ортега-и-Гассет; [пер. с исп.]. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/gass/index.php
17. Пико делла Мирандола Дж. Речь о достоинстве человека [Электронный ресурс] ; [перевод Л. Брагиной] / История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли в 5-и тт. Т.1. – с. 506-514. – Режим доступа : http://psylib.org.ua/books/_pikodel.htm#top
18. Радхакришнан С. Индийская философия [Электронный ресурс] / Сарвепалли Радхакришнан. Т. 1. – СПб., 1994. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/radha01/index.htm>
19. Розанов В. В. Цель человеческой жизни [Электронный ресурс] / В. В. Розанов Собрание сочинений. Том 28 : Эстетическое понимание истории. – М. : Республика, 2009. – Режим доступа : <http://varvarin.ru/files/1892.Rozanov.Tcel'.Chelovecheskoi.Jizni-EPI.NO.pdf>
20. Соловьёв В. Оправдание добра. Нравственная философия [Электронный ресурс] / Библиотека русской религиозной философской и художественной литературы «ВЪХИ». – Режим доступа: <http://www.vehi.net/soloviev/oprav/index.html>
21. Тейяр де Шарден П. Феномен человека [Электронный ресурс] / Пьер Тейяр де Шарден [пер с фр. Н. А. Садовского]. – М. : Прогресс, 1965. – Режим доступа: <http://www.psylib.org.ua/books/shard01/>
22. Украинская философия. – учебное пособие. О.В. Ковалевская [Электронный ресурс]. – Харьков. Национальный аэрокосмический университет «Харьковский авиационный институт», 2004. – Режим доступа: <http://nashaucheba.ru/v42388/?cc=1&view=pdf>
23. Хокинг С. Краткая история времени от большого взрыва до черных дыр [Электронный ресурс]. – СПб, 2001. – Режим доступа : <http://www.x-libri.ru/elib/hwkng000/00000001.htm#a1>